

Informator za preduzetnike – početnike

KAKO DA REGISTRUJEM DJELATNOST

UVOD

Nezaposleni ste, želite da obezbijedite bolji život za sebe i svoju porodicu. Mislite da možete više od onoga što ste sada. Imate ideju i želju da uspijete, volite izazove i promjene, strpljivi ste i samodisciplinovani, vrijedni ste i marljivi, spremni ste da se potpuno posvetite poslu.

U tom slučaju sopstveni biznis je vaš pravi izbor.

No, odakle krenuti? Čime se uopšte baviti? Što je sve potrebno da bi se biznis započeo? Odakle naći potreban novac da bi se biznis pokrenuo? Kako organizovati biznis? Kako voditi knjigovodstvo? Da li imate tržište za svoju ideju? Šta je sa konkurencijom? Koji su papiri neophodni da biste registrovali djelatnost?

Na ova, ali i mnoga druga pitanja budući preduzetnici moraju da imaju odgovore prije nego se upuste u realizaciju svoje ideje.

Očigledno je da u vremenu koje je pred nama, šansu za uspjeh imaju samo oni preduzetnici, vlasnici i menadžeri koji su spremni da se suoče sa potrebama modernog načina poslovanja. Stoga je neophodno poznavanje osnovnih uslova privređivanja, praćenje promjena u zakonodavnoj oblasti, u oblasti tržišnih odnosa i stalno obogaćivanje i proširivanje svojih znanja.

Svjedoci smo značajnih normativnih, organizacionih, tehnoloških i mnogih drugih promjena u crnogorskoj privredi, koje Vlada RCG preduzima u reformskim koracima prema Evropskoj Uniji, koje zahtjevaju stalno informisanje, edukaciju i stručnu pomoć svima koji žele da obavljaju neku privrednu djelatnost.

Ova brošura treba da olakša i pomogne nezaposlenim licima da lakše prevaziđu početničke dileme: da li je privatni biznis za mene, koji oblik društva da registrujem, koji su mi papiri neophodni, kako da organizujem knjigovodstvo, kako da zaposlim radnika, te koja su moja prava i obaveze.

Registracija preduzeća

Na osnovu zakona o privrednim društvima (Službeni list RCG 06/2002) moguće je osnovati sljedeće vrste preduzeća:

1. Preduzetnik
2. Ortačko društvo (OD)
3. Komanditno društvo (KD)
4. Akcionarsko društvo (AD)
5. Društvo sa ograničenom odgovornosti (DOO)
6. Dijelovi stranih društava

1. PREDUZETNIK

Preduzetnik je fizičko lice koje za svoj račun obavlja neku djelatnost radi sticanja profita.

Najčešće djelatnosti gdje se registruju preduzetnici su: u oblasti zanatstva (samostalne zanatske radnje), u oblasti prometa i usluga.

Osnovne karakteristike preduzetničke djelatnosti su:

- Preduzetnik vrši određenu privrednu djelatnost za sebe i za svoj račun;
- Preduzetnik nema status pravnog lica;
- Preduzetnik za sve obaveze koje preuzima u poslu odgovara cjelokupnom svojom ličnom imovinom;
- Preduzetnik svoj posao može obavljati pod svojim ili pod drugim imenom ili nazivom;
- Preduzetnik je dužan da, ukoliko poslove ne obavlja pod svojim imenom, izvrši sudsku registraciju izabranog imena ili naziva;
- *Preduzetnik se registruje za potrebe statistike u Sudskom registru (Centralni registar Privrednog suda u Podgorici) i dobija potvrdu o registraciji (npr. zanatske usluge, maloprodajni objekti, ugostiteljski objekti i slično);
- Preduzetnik treba da raspolaze poslovnim prostorom za obavljanje djelatnosti, svojim ili u zakupu;
- Preduzetnik koji se sudski registruje evidentira se u Zavodu za statistiku RCG;
- Preduzetnik ima pravo na regulisani radni staž;
- Preduzetnik plaća poreze u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak fizičkih lica, što podrazumijeva akontaciono ili paušalno plaćanje poreza (ako je godišnji promet manji od 18.000€);
- Preduzetnički biznis je pogodan za jednostavne individualne, porodične i manje po obimu poslovne aktivnosti;
- Preduzetnik je dužan da od nadležnih opštinskih organa pribavi neophodne dozvole radi dobijanja odobrenja za rad;

1.1. Registracija djelatnosti Preduzetnika

Za otpočinjanje preduzetničke djelatnosti i dobijanje odobrenja za rad potrebno je obezbijediti odgovarajući poslovni prostor i opremu.

Poslovni prostor može biti;

- sopstveni poslovni prostor
- poslovni prostor u zakupu.

Za poslovni prostor u kojem će se odvijati djelatnost, potrebno je od opštinskog Sekretarijata za građevinarstvo i urbanizam obezbijediti sljedeću dokumentaciju:

- građevinsku dozvolu za objekat ili dio objekta
- tehnički prijem objekta
- rješenje o namjeni objekta

* NAPOMENA: Za dobijanje potvrde o registraciji u CRPS-u Podgorica potrebno je dostaviti Registracionu izjavu – kupuje se u knjižari, koja sadrži sljedeće podatke:

- ime i prezime preduzetnika;
- ime ili naziv pod kojim se obavlja djelatnost;
- mjesto obavljanja djelatnosti;
- adresa za prijem pošte;
- šifra djelatnosti preduzetnika;
- potpis preduzetnika.

Za pribavljanje ove tehničke dokumentacije potrebna su značajna sredstva u zavisnosti od veličine objekta, namjene, zone u kojoj se nalazi, kao i od opštine do opštine (primjera radi, za poslovni prostor od 50m² potrebno je obezbijediti oko 2.000€).

Ovu dokumentaciju uz zahtjev treba priložiti sekretarijatu, odnosno odjeljenju za privredu opštine za dobijanje odobrenja za rad, kao i sljedeću dokumentaciju:

- zahtjev opštinskom sekretarijatu za privredu (košta od 2 do 7€ u zavisnosti od opštine);
- dokaz o upisu u Centralni registar Privrednog suda u Podgorici (Registraciona izjava - košta 10€);
- dokaz o vlasništvu – Direkcija za nekretnine (košta 8,04€) ili Ugovor o zakupu;
- sanitarna saglasnost – izdaje Ministarstvo zdravlja Republike Crne Gore – Sanitarna inspekcija (košta 35,80€);
- Rješenje o ispunjavanju minimalnih tehničkih uslova (25€ i više, u zavisnosti od veličine objekta);
- dokaz o stručnoj spremi – ovjeren prepis diplome;
- uvjerenje o izmirenim poreskim obavezama – Direkcija javnih prihoda (košta 10€);
- ljekarsko uvjerenje – Dom zdravlja (košta 18€);
- dokaz o plaćenju komunalnoj taksi – Javno komunalno preduzeće - za kontejner (različito od opštine do opštine – košta cirka 80€);
- rješenje o zaštiti na radu – Ministarstvo rada i socijalnog staranja (košta 38,35€);
- potvrda o nezaposlenosti – Zavod za zapošljavanje (besplatno);
- uvjerenje o poslovnoj sposobnosti – Centar za socijalni rad (besplatno);
- atest o mjerenju otpora uzemljenja električne energije (od 50€pa naviše u zavisnosti od veličine objekta);
- u zavisnosti od opštine do opštine još po neka potvrda.

Za dobijanje odobrenja za rad (bez građevinske dozvole i tehničkog prijema objekta) za registraciju djelatnosti približno je potrebno platiti oko 300€, a u zavisnosti od veličine i namjene objekta, kao i od opštine do opštine na prostoru Republike.

Prilog: registraciona izjava – Form 1 pred CRPS.

Nakon dobijanja odobrenja za rad, izrađuje se pečat i otvara žiro račun na način koji će biti objašnjen u postupku registracije privrednih društava.

2. KAKO DA REGISTRUJEM PREDUZEĆE

Ukoliko se odlučite za neku privrednu aktivnost preko sopstvenog preduzeća, onda u skladu sa Zakonom o privrednim društvima RCG 06/2002 godine, moguće je opredjeliti se za:

- Ortačko društvo (OD)
- Komanditno društvo (KD)
- Akcionarsko društvo (AD)
- Društvo sa ograničenom odgovornosti (DOO)
- Dio stranog društva

Privredna društva se registruju u Centralnom registru Privrednog suda (CRPS) u Podgorici.

Prilikom pripreme odgovarajuće dokumentacije mogu se koristiti usluge profesionalnih posrednika (agencije, advokati), ukoliko ocijenite da ćete na taj način efikasnije i jednostavnije završiti poslove u vezi registracije, ali sve to uz malo poznavanja neophodne procedure, ali i značajnu uštedu novčanih sredstava možete uraditi i sami uz pomoć ove brošure.

Da bi se privredno društvo registrovalo u CRPS, potrebno je podnijeti sljedeća dokumenta:

- prijava za registraciju u 2 primjerka (kupuje se u knjižari)
- odluka ili ugovor o osnivanju društva
- Statut društva
- Tekst oglasa za Službeni list RCG
- dokaz o plaćenju sudskoj taksi
- punomoćje ako je angažovan posrednik u postupanju registracije

Sva privredna društva svake godine dužna su obnavljati registraciju u CRPS, osim ortačkog društva.

Centralni registar Privrednog suda je dužan da u roku 4 dana izda potvrdu o registraciji privrednog društva.

2.1. ORTAČKO DRUŠTVO (OD)

Ortačko društvo je društvo koje se osniva ugovorom najmanje dva fizička ili pravna lica, imovinom ortaka, koja se sporazumno određuje (na primjer 60% naprema 40%), a cilj im je sticanje profita.

Lica koja su stupila u ortački odnos zovu se ortaci i kolektivno se nazivaju: firma. Ortačko društvo odgovara za svoje obaveze cjelokupnom imovinom ortaka, ako ugovorom nije drugačije određeno.

Ortaci ortačkog društva odgovorni su solidarno za sve obaveze društva cjelokupnom svojom imovinom, ako sa povjerenicom nije drugačije dogovoreno.

Imovina koja je unijeta u ortakluk i imovina stečena putem kupovine za potrebe poslovanja ortačkog društva naziva se imovina ortakluka i koristi se u skladu sa sporazumom o ortakluku.

2.1.1. Registracija Ortačkog društva

Osnivački akt ortačkog društva – Ugovor o ortakluku obično sadrži:

1. Puno ime i prebivalište svih fizičkih lica – ortaka i poslovno ime i sjedište pravnog lica svakog ortaka i njihove jedinstvene matične brojeve
2. Poslovno ime i sjedište Društva
3. Djelatnost
4. Označavanje vrste i vrijednosti uloga ortaka
5. Osnivački akt ortačkog društva može da sadrži i druge elemente za društvo i ortake društva

Pored osnivačkog akta Ortačko društvo može da ima i ugovor ortaka društva kojim se određuje naročito poslovanje društva i upravljanje.

Ortakluk se registruje za potrebe statistike u Centralnom registru Privrednog suda, podnošenjem registracione prijave.

Taksa za registraciju iznosi 10€

Prilog: Formular za registraciju Ortačkog društva – Form 2 OD CRPS.

2.2. KOMANDITNO DRUŠTVO (KD)

Komanditno društvo jeste privredno društvo koje osnivaju dva ili više fizičkih ili pravnih lica u svojstvu ortaka, radi obavljanja određene djelatnosti, pod zajedničkim poslovnim imenom.

Lice koje odgovara neograničeno za obaveze Društva zove se Komplementar, a drugo lice, koje odgovara ograničeno, do visine svog ugovorenog uloga zove se Komanditor. Ulozi komanditora mogu biti u novcu ili u stvarima ili pravima koja se procijenjuju.

Komanditno društvo za svoje obaveze odgovara cijelokupnom imovinom.

Komplementar i komanditor može biti fizičko ili pravno lice. Odluke o poslovanju KD donose se većinom glasova komplementara. Komanditor ne učestvuje u upravljanju poslovanjem društva.

2.2.1. Registracija Komanditnog društva

Registracija Komanditnog društva vrši se u CRPS u Podgorici dostavljanjem izjave ili ugovora potpisanog od strane svih članova društva, a koji sadrži sljedeće podatke:

1. naziv društva i oznaku da je društvo osnovano kao komanditno;
2. sjedište društva;
3. rok na koji se društvo osniva i datum početka obavljanja djelatnosti;
4. ime, prezime i matični broj, odnosno naziv svakog člana Društva;
5. ime svakog lica koji ima svojstvo komanditora;
6. ulog komanditora i u kom obliku (novčanom ili nenovčanom);
7. taksa za registraciju iznosi 10€

Prilog: Formular za registraciju Komanditnog društva: Form 3 KD CRPS

2.2. AKCIONARSKO DRUŠTVO (AD)

Akcionarsko društvo je društvo sa najmanje dva osnivača, fizička ili pravna lica, koje se osniva u cilju obavljanja privredne djelatnosti, a čiji kapital je podjeljen na akcije. Osnivači (fizička ili pravna lica) zaključuju ugovor o osnivanju društva u skladu sa odredbama ovog zakona. Osnivači mogu biti domaća i strana fizička i pravna lica.

Zaključenjem ugovora o osnivanju akcionarskog društva, osnivači postaju akcionari.

Akcionarsko društvo za svoje obaveze odgovara cjelokupnom svojom imovinom. Akcionari odgovaraju za obaveze društva do visine svog kapitala u društvu.

Minimalni osnovni kapital za osnivanje akcionarskog društva iznosi 25.000€ Najviši organ društva je Skupština. Društvom neposredno upravlja Odbor direktora.

Vlasnici društva su njegovi akcionari. Skupština akcionara je najviši organ koji se obavezno osniva. Odbor direktora je organ upravljanja i rukovođenja društva, a čije odluke izvršavaju sekretar društva i izvršni direktor.

Izvršni direktor i sekretar društva obavezno se biraju u svakom AD, a društvo može odrediti da to bude isto lice.

Odbor direktora je organ koji se obavezno bira u svakom akcionarskom društvu.

Akcionarska društva su obavezna da izaberu nezavisnog revizora društva (uloga revizora je da izvrši kontrolu poslovanja društva u skladu sa zakonom).

2.3.1. Registracija društva

Prilikom registracije akcionarskog društva kod Centralnog registra Privrednog suda potrebno je dostaviti sljedeća dokumenta:

1. Ugovor o osnivanju
2. Statut
3. Spisak sa imenima članova Odbora direktora sa jedinstvenim matičnim brojem
4. Prebivalište – boravište članova Odbora direktora
5. Državljanstvo za članove Odbora direktora
6. Zanimanje
7. Ime i adresu izvršnog direktora, sekretara društva i revizora
8. Naziv društva i mjesto sjedišta uprave
9. Dokaz o uplati odgovarajuće takse
10. Društvo stiče svojstvo pravnog lica danom upisa u CRPS
11. Taksa za registraciju iznosi 50€

Prilog: Formular za registraciju Akcionarskog društva: Form 4 AD CRPS

2.3. DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOSTI (DOO)

Društvo sa ograničenom odgovornosti mogu osnovati fizička ili pravna lica, najviše 30 koji odgovaraju za obaveze društva do visine svojih uloga. Ovaj vid registracije je najčešći kod nas i veoma je pogodan za mala preduzeća koja mogu osnovati jedno ili više lica. Iznos osnovnog kapitala društva je najmanje 1€

U svom nazivu društvo obavezno sadrži naznaku DOO. Uplatom početnog uloga, lica stiču udio u društvu, srazmjerno veličini svog udjela. Sticanjem udjela lica postaju članovi društva. Član društva posjeduje samo jedan udio u društvu koji predstavlja njegov procenat u vlasništvu kapitala. Udio u društvu može dati pravo članu društva da ima više od jednog glasa. Društvo sa ograničenom odgovornosti može se restrukturirati u akcionarsko društvo pod odgovarajućim uslovima za osnivanje akcionarskih društava.

Jednočlano društvo

Društvo sa ograničenom odgovornosti može imati jednog člana kada je osnovano ili kada sve njegove udjele otkupi jedno lice. Takvo društvo se naziva jednočlano društvo, a njegov član može biti fizičko ili pravno lice. Kada društvo postane jednočlano, taj se podatak registruje u CRPS i u knjizi udjela društva. Jedini član društva ima ovlašćenja Skupštine društva. Važnije odluke koje donosi jedini član društva unose se u knjige društva. Ugovori između jednog člana i društva koje on zastupa unose se u knjige društva, sem ugovora o tekućem poslovanju.

Odgovornost jedinog člana društva je ograničena visinom njegovog uloga u društvu.

Osnivač ili član jednočlanog društva može sam obavljati dužnost izvršnog direktora ili za to imenovati drugo lice.

2.4.1. Registracija društva

Prilikom registracije društva sa ograničenom odgovornošću u Centralnom registru Privrednog suda treba dostaviti sljedeću dokumentaciju:

1. Osnivački akt (Ugovor ili Odluku o osnivanju);
2. Statut;
3. Listu osnivača, njihova imena, prezimena, mjesto i datum rođenja, jedinstven matični broj, prebivalište i drugo;
4. Ime izvršnog direktora;
5. Naziv društva i adresa sjedišta;
6. Lica ovlaštena za zastupanje (kolektivno ili pojedinačno);
7. Potvrda o uplati registracione takse;
8. Društvo stiče svojstvo pravnog lica danom registracije.

Obaveze društva nakon registracije:

1. Društvo dostavlja sve bitne izmjene Centralnom registru Privrednog suda, koje objavljuje u Službenom listu;
2. Društvo dostavlja godišnje finansijske izvještaje CRPS u roku od 60 dana po isteku finansijske godine;
3. Nakon isteka registracije vrši njeno produženje;

Organi društva

Izvršni direktor je obavezan član društva. Većinom glasova članova društva se bira izvršni direktor ili na način utvrđen Statutom, kada mu se određuje i plata.

Skupština ni odbor direktora nije obavezan organ društva. Sa izuzetkom jednočlanih društava, lično prisustvo članova društva ili njihovih opunomoćenika koji imaju udjele u društvu, a koji predstavljaju više od polovine kapitala društva čine kvorum.

Centralni registar Privrednog suda objavljuje u Službenom listu RCG podatke o nazivu i sjedištu društva, ime izvršnog direktora, imena članova odbora direktora (ako su imenovani), datum donošenja osnivačkog akta – Statuta i datum registracije.

Taksa za registraciju iznosi 10€

Prilog: Formular za registraciju Društva sa ograničenom odgovornošću – Form 5 DOO CRPS.

A. Primjer obrade registracione prijave za D.O.O.

Pretpostavimo da lica »MM i NN« iz Herceg Novog su odlučili da zajednički registruju preduzeće pod nazivom »Feral«. Odlučili su se za društvo sa ograničenom odgovornošću.

Da bi popunili registracionu prijavu kupljenu u knjižari i izradili Ugovor o osnivanju i Statut društva DOO prethodno moraju da prikupe neophodne podatke:

Naziv	Objašnjenje	Primjer
Podaci o osnivačima	Ime i prezime, adresa, JMBG za svakog osnivača pojedinačno	»MM« Herceg Novi, Part. Put 17 JMBG: 0303973230317 »NN« Herceg Novi, Zemunska 27 JMBG: 0202970170220
Oblik društva	Jedan od pomenutih oblika OD, DOO, KD, AD	D.O.O.
Naziv firme	Naziv firme može biti bilo koji pojam koji nije evidentiran u Centralnom registru CRPS ili koji nije suprotan zakonu. Preduzeće može koristiti puni ili skraćeni naziv firme	Društvo za promet i usluge export-import »Feral« DOO Ili samo »Feral« DOO
Sjedište društva	Za registraciju u CRPS dovoljan je podatak o adresi	Herceg Novi, Braće Grbića 23
Osnivački ulog	Osnivači se sporazumno dogovaraju o visini i vrsti uloga. Ulog se uplaćuje prije registracije na račun poslovne banke, a nakon registracije se prebacuje na otvoreni žiro račun društva.	Ukupan ulog 300€ »MM« ulaže 180€ »NN« ulaže 120€
Veličina udjela	Veličina udjela predstavlja osnov za raspodjelu dobiti i učešće u upravljanju društva.	»MM« raspolaže sa 60% udjela. »NN« raspolaže sa 40% udjela.
Upravljanje društvom (Organi upravljanja)	Društvom upravljaju osnivači ili njihovi ovlaštteni predstavnici. Odluke se donose uglavnom u skladu sa veličinom osnivačkog udjela. Način donošenja odluka se uređuje Statutom društva. Ako postoji veći broj osnivača ili su osnivači pravna lica onda se u društvu formira Odbor direktora.	Društvom upravljaju »MM« i »NN«, pri čemu »MM« njegov udio obezbjeđuje veća prava.
Poslovođenje u društvu (Izvršni organi)	Organ poslovođenja u društvu je izvršni direktor. On mora biti zaposlen u društvu.	Izvršni direktor je »MM« Herceg Novi, Part. Put 17 JMBG: 0303973230317

Lica ovlaštena za zastupanje	Izvršni direktor je ovlašten za zastupanje društva u pravnom prometu i potpisuje finansijske naloge. Osnivači se mogu dogovoriti da imenuju i drugo lice za zastupanje društva (Menadžer). Statutom se određuje da li će zastupanje društva biti pojedinačno ili kolektivno.	»MM« osnivač i izvršni direktor. Herceg Novi, Part. Put 17 JMBG: 0303973230317
Djelatnost društva	Statutom društva se navode djelatnosti koje društvo namjerava da obavlja sa pripadajućim šiframa (spisak svih djelatnosti sa pripadajućim šiframa nalazi se u Jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti (Sl. List SRJ 41./96, 12/98, 59/98 i 74/99)	Trgovina Turizam Ugostiteljstvo Spoljnotrgovinsko poslovanje Pretežna djelatnost: 51700 – Trgovina na veliko

Ako u društvu postoji Odbor direktora, u Centralni registar Privrednog suda se za svakog od njih dostavljaju sljedeći podaci:

- ime i prezime
- datum i mjesto rođenja
- jedinstveni matični broj
- zanimanje
- državljanstvo
- podaci o članstvu u drugim odborima i organizacijama

B. Osnivački akt i Statut društva.

Nakon popunjene registracione prijave, »MM« i »NN« moraju uraditi Ugovor o osnivanju i Statut društva.

Ugovor o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću (DOO)

Ugovor (ili odluka, ako se radi o jednočlanom društvu) sadrži:

- naziv osnivača
- njihove adrese i JMBG
- naziv društva i oznaku za oblik društva
- prava i obaveze osnivača
- odgovornost za neispunjenje obaveza
- visina i veličina uloga i veličina udjela
- postupak za rješavanje prava među osnivačima

Ugovor mora biti potpisan od strane svakog osnivača ili njihovih opunomoćenih predstavnika i ovjeren u nadležnom sudu ili advokatskoj kancelariji.

Statut društva sa ograničenom odgovornošću

Statut društva mora da sadrži sljedeće odredbe:

- naziv i oblik društva;
- sjedište društva i adresu;
- osnovnu djelatnost društva;
- iznos osnivačkog kapitala i način njegove promjene;
- izbor i razrešenje organa društva, njihova prava i obaveze;
- lica ovlašćena za zastupanje društva, obim i vrstu njihove odgovornosti;
- izbor i ovlašćenja Borda direktora ukoliko se formira.

Statut može da sadrži i druge odredbe:

- prijem novih članova u društvu;
- rješavanje sporova između osnivača i izvršnih organa društva;
- poslovne tajne društva;
- način promjene oblika društva;
- vođenje računovodstvene evidencije;
- druge elemente po želji osnivača društva.

2.5. DJELOVI STRANOG DRUŠTVA

Dio stranog društva je dio društva osnovanog i registrovanog izvan Republike, a koji obavlja djelatnost na teritoriji Republike Crne Gore u skladu sa ovim i drugim zakonima.

Strana društva koja osnivaju svoja predstavništva u RCG dužna su da u roku od 30 dana od dana osnivanja dostave Centralnom registru Privrednog suda u Podgorici sljedeće podatke:

- adresu sjedišta stranog društva u Republici;
- djelatnost;
- naziv i pravni oblik stranog društva i naziv dijela društva, ako je drugačiji od naziva društva;
- ovjerenu kopiju Statuta društva i prevod Statuta na službeni jezik, ovjeren od strane sudskog tumača;
- kopiju potvrde o registraciji stranog društva;
- imena i adrese lica ovlašćenih za zastupanje društva i to: kao organ društva utvrđen zakonom ili kao članovi tog organa (pojedinačno ili kolektivno);
- imena i adrese lica sa prebivalištem u Republici, koja su ovlašćena za zastupanje u pravnom prometu;
- posljednji bilans stanja i bilans uspjeha ili slična finansijska dokumenta prema zakonu zemlje u kojoj je društvo registrovano.

GLAVNE SLIČNOSTI I RAZLIKE PRIVREDNIH DRUŠTAVA

Osnovni podaci	Ortačko društvo	Komanditno društvo	Društvo sa ograničenom odgovornosti	Akcionarsko društvo
Profil osnivača	Osnivači mogu biti fizička i pravna lica.	Osnivači mogu biti fizička i pravna lica.	Osnivači mogu biti fizička i pravna lica.	Osnivači mogu biti fizička i pravna lica.
Broj osnivača	Ortakluk se sklapa između najmanje 2 lica.	Najmanje 2 lica, od čega je jedno komplementar, a drugo komanditor.	Društvo osniva najmanje jedno lice, pri čemu društvo ne može imati više od 30 članova.	Društvo osnivaju najmanje 2 lica.
Udjeli u ortakluku	Ortaci sporazumno utvrđuju svoje udjele u ortakluku (na primjer 70%:30%)	Osnivači sporazumno utvrđuju svoje udjele u društvu (na primjer 52%:48%)	Osnivači sporazumno utvrđuju svoj dio u društvu (na primjer 60%:40%).	Akcije u društvu mogu biti obične i povlaštene. Izdaju se u dematerijalizovanom obliku, pri čemu jedna akcija ne može biti dalje djeljiva, dok osnivači odlučuju o početnoj vrijednosti svake akcije (npr. 1 akcija 30€).
Minimalni ulog	Nije predviđen minimalni ulog.	Nije predviđen minimalni ulog.	Minimalni ulog je 1€	25.000€
Naziv	Ortaci biraju naziv društva.	Osnivači biraju naziv društva.	Osnivači biraju naziv društva.	Osnivači biraju naziv društva.
Djelatnost	Mogu vršiti sve dozvoljene djelatnosti.	Mogu vršiti sve dozvoljene djelatnosti.	Mogu vršiti sve dozvoljene djelatnosti.	Mogu vršiti sve dozvoljene djelatnosti.
Upravljanje	Ortaci neposredno upravljaju svojim poslovima.	Društvom upravljaju komplementari.	Osnivači neposredno upravljaju društvom, pri čemu mogu izabrati skupštinu i odbor direktora kao organ upravljanja.	Najviši organ društva je skupština. Društvom neposredno upravlja odbor direktora.
Zastupanje	Ortaci punovažno zastupaju svoju firmu.	Komplementari odlučuju o zastupanju društva.	Društvo zastupa izvršni direktor.	Izvršni direktor i sekretar društva
Odgovornost	Ortaci odgovaraju za sve obaveze iz ortakluka svojom ličnom imovinom (neograničena solidarna odgovornost).	Komplementari odgovaraju za obaveze društva svojom ličnom imovinom (neograničena solidarna odgovornost). Komanditori odgovaraju za obaveze društva do visine svojih uloga	Osnivači (članovi društva) odgovaraju za obaveze društva do visine svojih uloga.	Akcionari odgovaraju za obaveze društva do visine svog kapitala u društvu.

3. ISPUNJAVANJE OSTALIH USLOVA ZA ZAKONITO POSLOVANJE DRUŠTVA

Nakon upisa u Centralni registar u Privrednom sudu, svako preduzeće, odnosno privredno društvo mora da ispuni još niz uslova da bi moglo na zakonit način da posluje i to:

3.1. Određivanje naziva preduzeća – firme

Poslovno ime ili firma je naziv pod kojim privredno društvo posluje. Naziv firme obično upućuje na djelatnost društva, i obavezno nosi oznaku vrste društva (OD, AD, DOO, KD).

Naziv firme ne može se registrovati ako je već pod tim nazivom registrovano neko privredno društvo.

Naziv firme, osim što služi za identifikaciju, predstavlja prvi, vrlo važan kontakt sa potrošačima. Naziv treba da bude kratak radi lakšeg pamćenja, umijesan i lako čitljiv.

Firma mora biti u skladu sa društvenim i etičkim normama, jer se time eliminišu neukusne i neozbiljne asocijacije.

Odluka o promjeni naziva firme donosi se na način određen osnivačkim aktom društva.

3.2. Izrada pečata i štambilja

Dobijanjem potvrde o registraciji od CRPS-a stiču se uslovi za izradu pečata i štambilja. Pečat je obično okruglog oblika i na njemu se upisuje naziv firme, oblik društva i mjesto sjedišta.

Pečat se koristi za ovjeru svakog dokumenta društva i uvijek uz potpis ovlašćenog lica.

Štambilj je obično četvrtastog oblika i, osim naziva firme, ima i oznaku za djelovodni broj i datum i služi za evidenciju dokumenata u arhivi društva.

Pečat se može napraviti za 1 dan i košta do 20€ kod specijalizovanih firmi za izradu pečata.

3.3. Evidentiranje u Zavodu za statistiku

Da bi preduzeće bilo evidentirano u Zavodu za statistiku, tj. dobilo svoj jedinstveni matični broj i klasifikovalo se po djelatnosti, treba uz zahtjev dostaviti sljedeća dokumenta:

- popunjenu i pečatom društva ovjerenu prijavu (kupuje se u knjižari);
- fotokopiju potvrde o registraciji društva (od CRPS-a);
- dokaz o plaćenju taksi u iznosu od 1,55€ na žiro-račun Zavoda za statistiku;
- nakon predaje potrebne dokumentacije Zavodu, Zavod izdaje u roku od 2 dana »Obavještenje o razvrstavanju društva prema jedinstvenoj klasifikaciji djelatnosti«, gdje se unosi i matični broj preduzeća.

3.4. Otvaranje žiro-računa

Žiro račun se otvara kod poslovne banke, preko koga pravna lica vrše plaćanje i primanje uplata.

Svako privredno društvo je dužno prije otvaranja društva da ima Ugovor o deponovanju sredstava sa nekom od poslovnih banaka.

Plaćanja prema inostranstvu i uplate iz inostranstva za društvo obavljaju se preko posebnog deviznog računa.

Za otvaranje žiro-računa u poslovnoj banci potrebno je dostaviti sljedeću dokumentaciju:

- zahtjev za otvaranje žiro-računa (dobija se u banci);
- ovjerenu kopiju potvrde od CRPS-a;
- obavještenje o razvrstavanju po djelatnosti (Republički zavod za statistiku);
- sudski ovjeren »Obrazac za lica ovlašćena za potpisivanje – OP«;
- PIB – poreski identifikacioni broj – Direkcija javnih prihoda za svakog osnivača pojedinačno;
- kartone deponovanih potpisa u tri primjerka – dobijaju se u banci.

Nakon primljenog zahtjeva sa potrebnom dokumentacijom, poslovna banka narednog dana dostavlja jedan primjerak kartona deponovanih potpisa, na kojem je upisan broj novootvorenog žiro-računa, nakon čega se stiču uslovi da banka prebaci deponovana sredstva na otvoreni žiro-račun. Otvaranjem žiro-računa, privredno društvo stiče pravo da učestvuje u platnom prometu.

Prilog: Zahtjev za otvaranje žiro računa

3.5. Upis u carinski registar

Ako se društvo želi baviti spoljnotrgovinskom djelatnošću, treba da se registruje u Upravi carina Crne Gore.

Dobijanjem carinskog broja i njegovim upisom u carinski informacioni sistem, društvo stiče pravo da prijavi uvoz ili izvoz robe nadležnom carinskom organu.

Za dobijanje carinskog broja Upravi carina Crne Gore se podnose sljedeća dokumenta:

- zahtjev za upis u carinski registar sa brojem kontakt telefona;
- potvrda o registraciji kod CRPS-a;
- obavještenje Zavoda za statistiku – ovjerena kopija;
- karton deponovanih potpisa – ovjerena kopija;
- Ugovor (odluka o osnivanju ili statut društva) – ovjerena kopija;
- fotokopija lične karte izvršnog direktora;
- dokaz o uplaćenju taksi u iznosu 0,92€ na račun Uprave carina CG.

Nakon dostavljene dokumentacije Uprava carina izdaje »Potvrdu o evidencionom broju« u roku od 2 dana.

3.6. Opštinsko odobrenje za početak rada

Bilo da društvo ima kancelarijski prostor, maloprodajni ili proizvodni objekat, od opštinskog organa za poslove privrede, potrebno je prije početka rada dobiti potrebno odobrenje za rad. Ovaj opštinski organ (Sekretarijat – Odeljenje za privredu) je nadležan da utvrdi da li su u objektu ispunjeni uslovi u pogledu tehničke opremljenosti, zaštite na radu, zaštite i unapređenja životne sredine, sanitarne saglasnosti, protivpožarne saglasnosti i drugi propisani uslovi za obavljanje djelatnosti.

Da bi društvo dobilo pomenuto rješenje, potrebno je da opštinskom sekretarijatu – Odeljenju za privredu podnese:

- popunjen zahtjev – dobija se u Sekretarijatu;
- ovjerenu kopiju potvrde CRPS-a;
- ovjerenju kopiju obavještenja Zavoda za statistiku;
- kopiju Kartona deponovanih potpisa;
- dokaz o osnovu korišćenja prostora (dokaz o vlasništvu ili ugovor o zakupu);

- dokaz o poslovnosti objekta – upotrebna dozvola izdata od Sekretarijata za građevinarstvo;
- rješenje o ispunjavanju minimalno-tehničkih uslova – specijalizovana organizacija ili opštinska komisija (cijena zavisi od veličine objekta);
- rješenje za ispunjavanje uslova iz zaštite na radu – od Ministarstva rada i socijalnog staranja – Inspekcija zaštite na radu (košta 38,35€);
- rješenje Ministarstva zdravlja RCG – Sanitarna inspekcija (košta 35,8€u zavisnosti od veličine objekta);
- potvrda od Javnog komunalnog preduzeća o učešću u kupovini kontejnera za odlaganje smeća – u zavisnosti od opštine košta oko 80€
- ostala rješenja – saglasnosti nadležnih ministarstava ili drugih organa, ukoliko se radi o specifičnim djelatnostima (ekološka, veterinarska, vodoprivredna, saobraćajna, građevinska i dr.).

3.7. Odobrenje za isticanje firme

Nakon dobijanja odobrenja za rad od nadležnog opštinskog organa preduzeće je dužno da na svom poslovnom objektu istakne svoju firmu.

Odobrenje za postavljanje firme se dobija u opštinskom Sekretarijatu za komunalno-stambene poslove.

4. SPOLJNOTRGOVINSKO POSLOVANJE

Spoljnotrgovinsko poslovanje u Crnoj Gori, regulisano je posebnim zakonskim propisima (službeni list RCG br. 33/00, 38/00, 15/01, 41/01 i 1/02).

Spoljnotrgovinskim poslovanjem mogu se baviti preduzetnici i privredna društva, registrovana za obavljanje tih poslova, uz ispunjavanje i drugih uslova:

- da je izvršen upis privrednog društva u registar carinskih obveznika, radi dobijanja carinskog broja u Upravi carina Crne Gore
- Uvezena roba se carini kod carinarnice preko koje se vrši njen uvoz.
- Roba za koju je obavezna veterinarska, sanitarna, ekološka kontrola kvaliteta prethodno mora obezbijediti potrebne saglasnosti.
- Roba koja se uvozi može biti na različitom uvoznom režimu:
 - o Slobodan uvoz – LB
 - o *Kontigent – K
 - o Dozvola – D
- U Crnoj Gori uvoz je uglavnom liberalizovan oko 95% i nalazi se na tzv. Slobodnom uvoznom režimu (LB).
- U slučaju da je neophodna uvozna dozvola ili kontigent o tome odlučuje Ministarstvo trgovine RCG u saradnji sa drugim ministarstvima.
- Kontrolu spoljnotrgovinskog poslovanja vrši Centralna banka Crne Gore, poreski i carinski organi.
- Preduzeća mogu vršiti sve proizvodne i uslužne djelatnosti u inostranstvu, u skladu sa propisima zemlje u kojoj se obavljaju te djelatnosti.

* Kontigentom se određuje od nadležnog državnog organa godišnje količine uvoza roba u cilju zaštite domaće proizvodnje.

5. POLJOPRIVREDNA DJELATNOST

Ovaj vid privredne aktivnosti u Crnoj Gori posljednjih godina dobija sve više na značaju. Poljoprivredom se bave pojedinci, ali i čitave porodice.

Poljoprivredna djelatnost kao jedino ili glavno zanimanje u smislu Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju (Sl. List RCG br. 54/03), je djelatnost koju poljoprivrednik sa članovima domaćinstva obavlja radi obezbjeđivanja sredstava za život, odnosno čijim obavljanjem se ne stvara višak proizvoda radi sticanja profita na tržištu.

Prava i obaveze poljoprivrednika regulisane su Pravilnikom o obavljanju poljoprivredne djelatnosti kao jedinog ili glavnog zanimanja, kojeg je objavilo Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Crne Gore.

Na osnovu tog pravilnika poljoprivrednici se upisuju u Registar poljoprivrednika, čiju sadržinu i način vođenja propisuje Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, a koje i vodi Registar.

Radi upisa u Registar poljoprivrednik dostavlja Ministarstvu sljedeću dokumentaciju:

- zahtjev sa osnovnim podacima, čime se bavi, adresa i broj telefona;
- izvod iz matične knjige rođenih ili fotokopija lične karte ;
- ljekarsko uvjerenje;
- uvjerenje o prebivalištu;
- dokaz da je vlasnik, suvlasnik, zakupac ili koncesionar poljoprivrednog zemljišta;
- uvjerenje o kućnoj zajednici;
- uvjerenje da se podnosilac zahtjeva bavi poljoprivredom kao osnovnim ili glavnim zanimanjem, koje izdaje organ lokalne samouprave nadležan za poslove poljoprivrede;
- dokaz da je nezaposleno lice.

Nakon dostavljene dokumentacije Ministarstvu, Ministarstvo izdaje Rješenje o ispunjavanju uslova za upis u Registar. Nakon upisa poljoprivrednika u Registar, Ministarstvo dostavlja prijavu na osiguranje Fondu penzionog i invalidskog osiguranja.

Lica upisana u Registar poljoprivrednika dužna su da prijave sve nastale promjene u vezi sa obaveznim osiguranjem poljoprivrednika u roku od 15 dana od nastale promjene.

Prema sadašnjim propisima poljoprivrednik na ime penzionog i invalidskog osiguranja mjesečno plaća oko 35€, a na ime zdravstvenog osiguranja oko 25€

Posljednjih godina sve veće je interesovanje stanovništva za bavljenje poljoprivrednom djelatnosti, kako u proizvodnji zdrave hrane, tako i u stočarskoj proizvodnji, živinarskoj proizvodnji, ribarstvu i pčelarstvu.

Udruživanjem dva ili više lica koji se bave nekom od navedenih djelatnosti poljoprivrede, ili samostalno, a u cilju legalnog ili zakonitog rada, radi obavljanja djelatnosti može se osnovati neki od oblika privrednog društva koji su obrađeni u prethodnim poglavljima ovog informatora. Na taj način u skladu sa zakonom o privrednim društvima (Sl. List RCG br. 6/2002) mogu ostvariti prava i obaveze kao i ostala pravna lica i preduzetnici.

6. KAZNE NE ODREDBE

Najefikasniji način rješavanja sporova je sporazumno. No, ponekad nije ni to moguće, pa je neophodno sudski zaštititi svoje interese. Sporove iz radnog odnosa rješava Osnovni sud, a sporove između preduzeća, preduzetnika, sporove oko registracije, stečaja i likvidacije i narušavanja konkurencije vrši Privredni sud.

Nezakonito poslovanje je sankcionisano zakonskim propisima. Najčešći oblici kršenja propisa u praksi za privredna društva su privredni prestupi i prekršaji, a za pojedince privredni prestupi, prekršaji i krivična djela.

6.1. Prekršaji

<u>Opis</u>	<u>Kazna</u>
Obavljanje djelatnosti pod tuđim, neregistrovanim imenom od strane preduzetnika	Preduzetnik – novčano do 5.000€
Netačno dostavljanje ugovora o osnivanju i statuta	Društvo – novčano do 15.000€ Direktor – novčano do 5.000€
Neblagovremeno sazivanje Skupštine akcionara	Društvo – novčano do 15.000€ Direktor – novčano do 5.000€
Propuštanje produženja registracije kod CRPS-a za DOO, KD i AD	Društvo – novčano do 1.000€

6.2. Privredni prestupi

<u>Opis</u>	<u>Kazna</u>
Obavljanje djelatnosti bez opštinskog odobrenja za rad	Društvo – novčano do 50.000€ Direktor – novčano do 25.000€
Obavljanje djelatnosti bez registracije firme	Društvo – novčano do 50.000€ Direktor – novčano do 25.000€
Obavljanje djelatnosti bez minimalnog osnivačkog kapitala	Društvo – novčano do 50.000€ Direktor – novčano do 25.000€

6.3. Krivična djela

<u>Opis</u>	<u>Kazna</u>
Dostavljanje lažnih ili netačnih podataka CRPS-u	Zatvor do 5 godina ili novčano do 25.000€
Izrada lažnog ili netačnog finansijskog izvještaja	Zatvor do 5 godina ili novčano do 25.000€
Izrada lažnog ili netačnog finansijskog izvještaja od strane ovlašćenog procjenjivača	Zatvor do 3 godine ili novčano do 15.000€

Upad u kompjuterski sistem i ostvarivanje velike imovinske koristi	Zatvor od 1-5 godina
Pranje novca	Zatvor od 6 mjeseci do 5 godina
Utaja poreza	Zatvor do 5 godina uz novčanu kaznu
Neispravno mjerenje	Zatvor do 1 godine ili novčana kazna
Obmanjivanje kupaca	Zatvor do 3 godine i novčana kazna
Nedozvoljena trgovina	Zatvor do 3 godine ili novčana kazna

7. NAPOMENE

Nakon upoznavanja sa bitnim odrednicama pozitivnih propisa iz oblasti osnivanja i registracije preduzeća treba imati u vidu i sljedeće:

1. Ma koliko sopstveni biznis mogao biti izazovan i unosan posao, treba znati da je to vrlo odgovoran iskorak, koji traži maksimalno angažovanje, veliko vrijeme energiju i znanje.
2. Preduzetnik ili društvo sa ograničenom odgovornosti su najtipičniji i najpovoljniji oblici registrovanja sa stanovišta malih i srednjih preduzeća, dok se velika preduzeća registruju kao akcionarska društva.
3. Prilikom registracije privrednih društava treba imati u vidu različite nivoe lične odgovornosti, jer kod preduzetnika i ortačkog društva za preuzete obaveze, ortaci garantuju ličnom imovinom, dok kod društva sa ograničenom odgovornosti, ortaci lično odgovaraju do visine svog uloga.
4. Za registraciju društva sa ograničenom odgovornosti potreban je osnivački ulog od 1€ a za akcionarsko društvo 25.000€
5. Za zakonit rad društva pored registracije društva kod CRPS potrebno je pribaviti i opštinsko odobrenje za rad u određenom poslovnom prostoru.
6. Za obavljanje platnog prometa sa inostranstvom potrebna je saglasnost Ministarstva trgovine Republike Crne Gore.
7. Gotovina sa žiro računa se može podizati u ograničenim iznosima za plate, dnevnice, materijalne troškove, regres, otkup poljoprivrednih proizvoda itd.
8. Odmah nakon registracije društva neophodno je podnijeti prijavu Direkciji javnih prihoda radi dobijanja poreskog broja (PIB).
9. Treba raditi u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima, da bi izbjegli visoke kazne, koje mogu biti velik materijalni izdatak.
10. Sporove iz poslovanja treba nastojati rješavati sporazumno, jer su sudski propisi skupi i dugotrajni.
11. Održavanje likvidnosti društva je veoma bitna funkcija, jer gubljenjem likvidnosti, društvo vrlo lako može potpasti pod stečaj.

Pripremio: Goran Jančić